

LBRIS

We know
books

Daniel F. Mihoc

CRIVĂȚUL

Cuprins

Cuvânt înainte.....	5
Agneza.....	9
Maria.....	113
Luca	181
Antonia	283

Agneza

Sănătate să fie, că restul...

-Ziua bună, părinte! Haideți, intrați! Lăudat să fie Isus!

-În veci, amin! Ce faci, Gavriile?, întrebă preotul urcând prispa.

-Ce să fac? Așteptam să veniți.

-Tu mă aștepți numai când ai ceva să-mi spui, îl descoperi popa imediat. Cum e treaba prin sat?

-Ca săptămâna trecută.

-Asta e bine. Zi-mi, ce vrei?, spuse mutându-și privirea către turnul bisericii. *Nu-l văd pe clopotar*, gândise pentru el, îngrijorat că omul nu apare să își facă treaba.

-Să dau sau nu drumul la școală din septembrie?

-Dacă zici că toate-s așa cum le-am vorbit duminica trecută, eu zic să dai. Ai văzut că băieții ăștia nu-s răi, ascultă liturghia mereu, schimbă preotul vorba, referindu-se la nemți. Nu-nțeleg ei nimic, dar Duhul Sfânt le liniștește inima.

-Nea Gavriile, te superi dacă folosesc găleata matale să dau apă la cal? strigă căruțașul părintelui Bișoc.

-Da, părinte, vorbi Gavril cu voce tare să audă și celălalt. Nu trebuie să repet în fiecare duminică.

-Lasă, Gavriile! Mai bine așa decât cu nevorbitul și neștiutu'. Cere și ți se va da, e mai bine decât să te servești singur. Poate s-o supăra omul, că de multe ori îl supără și tace și e lucru necurat. Ia uite!, sări de la propria predică. Ce-ți ziceam: uite cum se adună toată lumea la biserică.

-Părinte, legat de școală: nu nemții și războiul mi-s problema. De oameni îmi e mie. Am vorbit prin sat și sunt țărani care nu vor să-i dea.

-Nu te supăra pe ei, încercă popa să îi aline îngrijorarea, zâmbind către oamenii care intrau în biserică. Înțelege că nu-i ușor. Mai ales acum. Fă școală cu cine vine. O să pun și eu vorbă înainte să plec. Deși satul avea de ani buni propria biserică, lipsea un paroh. Bișoc era singurul care mergea prin toate satele din împrejurime, în fiecare duminică. Școală trebuie să fie, măcar să învețe a citi și a scrie, că război a mai fost.

Biserica avea un turn înalt, de unde puteai vedea orice gospodărie din sat. Un soldat german urca zilnic acolo, cu aparatele lui de radio, ascultând. Lumea se întreba oare ce aude. Locul sfânt era pus bine, chiar în centrul satului de atunci, cu școala de o parte și casa învățătorului în cealaltă. În curtea lui

Horodniceanu, unde erau cei trei bărbați, nimeni nu mai zicea nimic. Se auzea calul sorbind apa din găleată. Căruțașul se puse cu fundul pe roata căruței și fuma, cu mintea la ale lui. Era un flăcău, până în optsprezece ani, din alt sat, pe care Bișoc îl salvase de la înrolare. Îl ținea sub aripa lui, ca să mai rămână un bărbat în curtea familiei de unde l-a găsit.

-Cât o fi ora?

Gavril întoarse capul și privi în tindă.

-'Om purcede de acum.

-Te rog, dă-mi o cană cu apă întâi. Mi s-a uscat gâtul de la zăpușeală, ceruse preotul. Nu curge predica dacă nu-l ung. După ce ieși în sat, învățătorul aflase că preotul își unse corzile vocale și la crâșmă, dar nu cu apă.

Într-adevăr, se nimeri să fie o vară tare călduroasă. Gavril aduse apa. Clopotele începură să sune pomenind ora Domnului. Bișoc bău apa încet, urmărind clopotarul care trăgea de funie. În drum spre biserică, învățătorul zâmbea, cu gândul că în sfârșit are de treabă.

*

Era ziua următoare a săptămânii de vară a anului 1941. Satul, pustiu la acea oră. Puținii flăcăi și bărbați rămași se aflau, din zorii zilei, pe câmp. Dădeau o mână de ajutor femeilor care

aveau oamenii plecați. Chiar dacă satul înflorise odată cu toată țara în epoca României Mari, acum lucrurile stăteau altfel.

Numai vremea avea milă în acea zi. Soarele nu bătea pielea țăranului cu bici usturător cum era el obișnuit, iar vântul care sufla mereu pe câmpul dintre sate se odihnea pentru o zi.

Fiecare ținea strâns sapa în mână și privea la pământul de sub el. Nu se ridica privirea de la câmpul care le cerea trudă, căci orizontul nelucrat șoptea gânduri de plumb. Se lucra în tăcere, de parcă glia le furase glasul.

Din când în când o sapă rămânea nemișcată, înfiptă în aurul negru al țării. Atunci țăranul se oprea câteva clipe să își șteargă sudoarea de pe frunte cu mâneca cămeșii. Ofta adânc, apoi reînnoia strânsoarea pe coada de lemn și continua. Minutele treceau fără simțire, țăranul având senzația că munca este în afara vremii. Cerul era curat ca lacrima.

Un vâjâit ușor începu să agite aerul din depărtare și să vibreze în urechea sătenilor, ca atunci când ultima veste a clopotului bisericii încă se plimba prin sat duminica.

-Rușii!

Vui vocea unuia dintre bărbați pentru a trezi urechile rămase adormite, apoi el însuși o luă la goană uitând de sapă, pământ și tot. Numai picioarele și Dumnezeu mai puteau să îl ajute. Restul satului, împânzit pe câmp, făcea la fel. Pe cer,

păsările cu marcă rusească survolau zona fără a avea un inamic de care să se teamă.

Un bătrân rămase în urmă. Picioarele nu îi mai erau tinere. O ploaie metalică, ca de meteorit, începu să picure cu șuierat. Țăranul nu știa de meteoriți, doar vedea cum i se îrosește truda în bubuituri cu miros de metal ars. Una dintre acele picături căzuse pe lângă bătrân și explodează, despicând pământul în aer. Cumva, bătrânul nu pățise nimic. Moartea nu veni niciodată atât de viu lângă vreun pildeștean la el acasă.

-Bine că a mai apucat să facă un pas. De nu, în cap i-ar fi picat! Îl omora!, observă Agneza cu groază de sub căruța unde era pitită. Cine mai era pitită lângă ea, gândi la fel.

Apoi ploaia trecuse. Avioanele cu huruitul lor rusesc dispărură în văzduh. Liniștea ieși din ascunziș. Lumea se uită împrejur să vadă dacă nu murise cineva. Se făcuse semnul crucii, se aruncară prea puține înjurături, apoi câmpul amuți. Sapa se lipi de bătăturile palmelor. Munca continuă. Ploaia aceea devenise un obicei. Teamă și frica erau ceva reflex.

Maria Mârț, cu cele trei fiice, fu nevoită să se întoarcă la câmp mai multe zile după aceea. Fiica cea mare, pe care o chema tot Maria și care avea zece ani, era singura care îi putea oferi o mână de ajutor. Era o tradiție în sat ca prima fată născută în familie să poarte numele Maria, în vreme ce primul băiat născut trebuia să preia prenumele tatălui. Următoarea, numită

Agneza, avea numai șase ani și de cele mai multe ori rămânea sub un cort sau căruță să o îngrijească pe mezina familie, Cici, de numai doi.

Maria Mârț ducea zilnic în căruță, pe lângă copii, unelte și merinde, rugăciuni către bărbatul ei. Nu îl văzuse de vreo doi ani. Plecase prin '39 la armată cu Bejan din mahala și cu alde Țăpoș din Corhana, satul vecin de pe malul drept al Moldovei, și habar nu avea când se vor întoarce. Îi lipsea acum, mai mult decât orice, puterea neostenită și ocrotitoare a brațelor lui. Dar numai în căruță și noaptea înainte să adoarmă apuca să se gândească la el cu dragoste. În restul orelor, existau alte griji. Privi către soare.

-Gata.

Fără să vorbească între ele, cele două fete mai mari se uitară una la alta.

-Plecăm?, întrebă fata cea mare.

Mama aprobă, apoi îi acordă atenție mezinei. Maria și Agneza dezlegară bidiviul. Mama înhămă calul câtă vreme fetele strângeau în căruță lucrurile familiei.

Munca rămasă pentru aceea seară căzuse asupra calului. Păscuse toată ziua buruienile de pe câmp, iar acum trăgea căruța mândru, cu nerăbdare și sete. Cici căsca. Parcă oboseala surorilor o extenuase și pe ea. Zguduielile căruței o împiedicau să adoarmă.

Drumul era pustiu, căci plecară ultimele. Casele mici și albastre ale satului se întrezăreau din depărtare printre copacii din livezile și curțile oamenilor. Soarele, care lumina puternic, orbea ochiul stâng. În acel apus, părea că muncile grele nu vor avea sfârșit. Eterna lumină a zilei de vară nu mai era un prilej de fericire ca în anii trecuți.

Maria trase hățurile căruței, iar calul coti în satul care se extinsese timid. Singura clădire până la cimitir, care era la marginea satului, era moara.

Gardul și improvizațiile din jurul morii, în preajma cărora forfoteau câțiva săteni, nu o mai interesau atât de tare atunci, în acel moment al zilei. Nici tancurile și restul de fiare ale nemților nu o mai impresionau. Consătenilor le răspundea mecanic la saluturi, ba în românește, ba în ceangăiește.

Mulți săteni erau veniți de prin Transilvania în rânduri de cine știe când. Traversară Carpații să muncească pământul domnilor Moldovei, darnici într-o vreme, se zicea. Acum nu mai era nici un domn, dar ei păstrară pământul. Altă vorbă era că sătenii ortodocși au fost convertiți de misionarii catolici. Lucrurile nu erau clare. Adevărul adevărat nu îl știa, de fapt, nimeni, însă pildeștenii știau că sunt ceangăi.

Mama celor trei fete prefera să nu vorbească limba ceangăilor. În sânge și grai, se știa româncă.

Căruța trecuse de moară în mersul de asfințit al calului. Mai în față, în stânga lor, cu încă puține cruci pentru aducerea de minte, era cimitirul. Când văzuse crucile împrăștiate printre sălcii, un fior rece o trezi pe tânăra mamă din grijiile care o amorțeau. Privea la acele semne venite din altă lume cu teamă. Simțea pe carnea spinării cum acele bucăți de lemn, ridicate de o mână străină, o lovesc și se frâng în bucăți mai mici. Așchiile îi străpungeau pielea. Apoi avea senzația că o bucată mare de pământ cădea de undeva de deasupra ei, fără să fie cineva care să vrea să o acopere. Trăia cu impresia că se îneacă, că fire de nisip fin îi alunecă prin nas în gât, că o fac să tușească. Pământul îi intră în gură: gros, negru, fertil. Ajungea printre dinți, i se plimba pe limbă, îi zgâria gingiile și simțea cum îi sângerează cerul gurii. Ar fi scuipat sânge cu pământ. Știa sigur că simte gust de sânge și pământ. Ceva îi îngropa inima. Simțea că o acoperă pământul lui Dumnezeu.

Lemnul celor mai multe dintre cruci era vechi, aproape putred. Cele noi erau puține și spera să rămână așa pentru cât de mult posibil. Apucă hățurile mai puternic și struni calul să înainteze mai repede.

Ajuns în uliță, calul, care știa drumul, grăbi singur pasul până se opri în fața porții, însetat. Fata cea mare, Maria, sări jos și se opinti cu toată greutatea în poarta de nuiele.

Animalul înaintă câțiva pași și se opri în spatele curții, la umbra unui agud.

-Agnezo, ajută-ți sora! Strânjiț tăt, apoi veniți la masă.

-Mii foamiiii, se plânse Cici lung, gângurit.

Mama sări jos din căruța, o luă pe Cici în brațe și intră în șură.

Curtea răposatului Zargint era mare, pătrătoasă și găzduia trei clădiri pentru trei familii. Cea din dreapta îi aparținuse lui Zargint însuși, mort în acea vreme din cauza unei apendicite neoperată. În ea acum locuia nepoata lui, Lelea Ana. Casa din stânga era a soției lui, bunica celor trei fete ale Mariei.

Zargint și bunica celor trei fete, tot Maria la nume, nu se luară din iubire, ci pentru pământ.

Ultima clădire din curte, cea cu spatele la uliță, îi aparține lui Giurgi Mârț, soțul mamei celor trei copile. Clădirea, care trebuia să fie o șură, nu era gata încă, dar era suficient loc pentru ca familia să locuiască în ea. Acolo intrase mama purtând-o pe Cici în brațe.

Agneza și sora mai mare se așezară fiecare de o parte a calului și se apucară să-l dezhome. Cuminte, mamiferul se lăsă în voia celor două, încă neobișnuite cu astfel de treburi de adult. Când reușiră să îl elibereze, Maria îi aruncă cu greu o funie în jurul gâtului și îl struni către grajd.